

Universiteiten van Nederland

Tweede Kamerverkiezingen 2023

Waarde van wetenschap: voor de generaties van morgen

Onderzoek is de basis voor de universiteiten van Nederland

De Nederlandse universiteiten zijn uniek door de verwevenheid van onderzoek, onderwijs en innovatie. Zij leiden de broodnodige talenten van de hoogste kwaliteit op; de generaties van morgen. Ook nu al vertalen onze wetenschappers uitkomsten van baanbrekend onderzoek in antwoorden op grote en actuele maatschappelijke vraagstukken, bijvoorbeeld op het vlak van duurzaamheid, AI, veiligheid, data science, onderwijs, stikstof, voedselzekerheid, rechtszekerheid en gezondheid. Studenten worden met onderzoekende en ondernemende vaardigheden opgeleid in oude en nieuwe vakgebieden. Dit doen de universiteiten vanuit stevige verbindingen met elkaar, met de regio en met de maatschappelijke partners om hen heen. Door internationale samenwerking en het aantrekken van internationaal talent behoren de Nederlandse universiteiten tot de wereldtop en kunnen zij de kennis leveren die ons land verder brengt. Vanuit die missie kunnen en willen universiteiten een sleutelrol spelen in deze tijd van grote transitie op het gebied van energie, digitalisering, verdeling van welvaart en geopolitieke verhoudingen.

**Hoogwaardig en
toegankelijk onderwijs**

43.808

bachelor afgestudeerden
(2021-2022)

Nederland 6^e

Global Talent
Competitiveness Index (2022)

**Baanbrekend onderzoek
van wereldklasse**

53.234

master afgestudeerden
(2021-2022)

82%

van de publicaties is
open access (2022)

**Impact op
maatschappij**

78%

van de studenten is (zeer)
tevreden met hun studie (2022)

Nederland 4^e

Innovatieleider in de European
Innovation Scoreboard (2022)

87.060

wetenschappelijke
publicaties (2021)

De afgelopen jaren hebben de universiteiten zich onverminderd ingespannen om stappen te zetten op het gebied van bijvoorbeeld Erkennen en waarderen, meer vaste contracten, sociale veiligheid, studentenwelzijn, kennisveiligheid en het versterken van de academische vrijheid en wetenschappelijke integriteit en transparantie. Deze inspanningen vinden de universiteiten belangrijk en zetten zij door ongeacht de uitkomst van de verkiezingen.

Maar om te zorgen dat universiteiten hun rol voor Nederland kunnen blijven spelen, is het noodzakelijk dat het volgende kabinet kiest voor:

- 1) Talent voor morgen opleiden met academisch onderwijs, sterk verweven met wetenschappelijk onderzoek;**
- 2) Een stabiele bekostiging passend bij differentiatie, profilering en gezamenlijke regie;**
- 3) Behoren tot de kopgroep van kennis- en innovatielanden door te investeren in het groeipad naar 3%.**

1. Talent voor morgen opleiden met academisch onderwijs dat sterk is verweven met wetenschappelijk onderzoek

De kern van de universiteit is de verwevenheid van onderwijs, onderzoek en innovatie. Zo leiden we volgende generaties ondernemende onderzoekers op voor onze maatschappelijke uitdagingen. Wij zorgen voor nieuwsgierige afstudeerders met creatieve vaardigheden voor de arbeidsmarkt van de toekomst. Echter, het aantal studenten aan de Nederlandse universiteiten is in de afgelopen twintig jaar verdubbeld en ons stelsel is niet gemaakt om maar eindeloos te blijven groeien. Dat zien we bijvoorbeeld terug in de druk op de verhouding tussen onderwijs en onderzoek: er zijn steeds meer docenten die niet of nauwelijks onderzoek doen. Ook is er sprake van opwaartse druk: steeds minder scholieren kiezen voor een hogeschool of ROC, terwijl Nederland deze afgestudeerden ook hard nodig heeft. Om de opwaartse druk af te laten nemen is een (maatschappelijke) herwaardering van het beroeps- en academisch onderwijs in het Nederlandse stelsel nodig. Al in het voortgezet onderwijs is daarvoor een scherper inhoudelijk onderscheid tussen havo en vwo nodig: havo meer gericht op de beroepspraktijk, vwo meer gericht op theorie en wetenschappelijke en andere academische vaardigheden en met academisch geschoolde leraren die leerlingen kunnen voorbereiden op een wetenschappelijke opleiding. Dat onderscheid zou natuurlijk

ook doorgetrokken moeten worden naar het hoger beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs. Daarmee keren we de opwaartse druk en zorgen we dat scholieren een passende plek in het vervolgonderwijs vinden. De universiteiten zullen het academische karakter versterken in al hun opleidingen, en tegelijkertijd zullen zij in de regio nog meer gaan samenwerken met hogescholen, om de overstap van studenten tussen hbo en wo te vergemakkelijken.

Een optimaal opgeleide bevolking is essentieel om antwoorden te bieden op de enorme maatschappelijke uitdagingen. Deze rol van universiteiten, het opleiden van studenten die actief bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke uitdagingen, wordt steeds belangrijker. Dat geldt voor reguliere initiële studenten en voor LLO'ers, voor nationaal en ook internationaal talent. Maatschappelijke uitdagingen, nieuwe eisen aan de generaties van nu en morgen en innovatie in onderzoek en onderwijs vragen om een herbezinning op het onderwijsstelsel. Wie willen wij als universiteiten opleiden – welke afgestudeerden en omgeschoolden heeft Nederland (en ook: Europa en de wereld) nodig – en hoe kunnen we de hoogste kwaliteit daarin blijven leveren?

Concreet betekent dit dat de universiteiten van Nederland het volgende vragen:

- **Ontwikkel een integrale visie op de talentvraag van Nederland en wat dat betekent voor de kwaliteit, doelmatigheid en toegankelijkheid van het onderwijs- en onderzoeksaanbod;**
- **Maak een scherp inhoudelijk onderscheid tussen beroepsgerichte (mbo en hbo) en academische opleidingen (wo). Begin hiermee door de eindtermen in het voortgezet onderwijs aan te passen waarbij havo meer gericht is op de beroepspraktijk, en vwo meer gericht op wetenschappelijke vaardigheden, en trek dit door naar hbo en wo;**
- **Leid meer academische leraren op voor het voortgezet- en basisonderwijs;**
- **Behoud het bsa in de huidige vorm, waardoor iedere instelling of opleiding zelf kan bepalen hoe ze hun studenten zo snel mogelijk op de juiste plek krijgen;**
- **Zorg er samen met werkgevers voor dat werknemers zich kunnen bij- en omscholen met kwalitatief hoogstaand en flexibel LLO-aanbod. Maak van LLO een vierde wettelijk erkende activiteit van universiteiten, hbo en mbo. Zorg ervoor dat studiefinanciering beschikbaar komt voor deeltijders onder de 27.**

2. Stabiele bekostiging passend bij differentiatie, profilering en gezamenlijke regie

De universiteiten willen toewerken naar een meer gedifferentieerd universitair landschap met een zeer hoge kwaliteit van onderzoek, onderwijs en innovatie, dat nauw aansluit op de maatschappelijke uitdagingen op regionaal, landelijk en internationaal niveau. In het huidige systeem is dit niet langer mogelijk. Dit komt onder meer door het bekostigingsstelsel. Dat prikkelt alle instellingen tot groei in studentenaantallen en onderlinge concurrentie om marktaandelen, in plaats van tot samenwerking. Bovendien groeit het onderzoeksbudget niet één op één mee met de groei van studentenaantallen, wat het wetenschappelijke karakter van het universitair onderwijs in gevaar brengt. Daarnaast kunnen universiteiten niet zelf bepalen hoeveel studenten zij opleiden.

We moeten dus toe naar een nieuw systeem. In dat systeem is ten eerste sprake van een stabiele en toereikende bekostiging (bv. via capaciteitsbekostiging), waarbij elke instelling bekostiging ontvangt die past bij de maatschappelijke verwachtingen. In dat systeem kunnen universiteiten daarnaast gericht sturen op het aantal (internationale) studenten dat zij opleiden. Dit betekent onder meer dat universiteiten, net als in veel andere West-Europese landen, aspirant-studenten kunnen doorverwijzen naar

een andere opleiding wanneer ze zich aanmelden voor een opleiding die de maximale capaciteit bereikt heeft. Deze veranderingen geven instellingen de mogelijkheid om desgewenst te stabiliseren (bijvoorbeeld om de kwaliteit te kunnen waarborgen), of juist een schaa sprong te maken (bijvoorbeeld om te voldoen aan vragen van de regionale arbeidsmarkt). Deze veranderingen geven universiteiten bovendien de stabiliteit en rust die nodig is om ook gericht inhoudelijk te kunnen profileren. Gecombineerd met het verminderen van de regeldruk en modernisering van de WHW, zal het universiteiten meer ruimte geven om snel te anticiperen op maatschappelijke ontwikkelingen, bijvoorbeeld door een nieuwe opleiding te beginnen, flexibel gezamenlijk aanbod te ontwikkelen of de capaciteit bij te stellen.

Een cruciaal element om dit nieuwe systeem goed te laten functioneren is het versterken van de regie op sectorniveau. In dit systeem stemmen universiteiten met elkaar af welke inhoudelijke profilering en capaciteit nodig is op landelijk, instellings- en domeinniveau. In het verlengde daarvan is er ook afstemming met de hogescholen nodig, om te zorgen dat het doorverwijzen en de doorstroom op orde is.

Concreet betekent dit dat de universiteiten van Nederland het volgende vragen:

- **Geef universiteiten de mogelijkheid om hun eigen omvang te bepalen en meer te profileren door een stabiele en toereikende bekostiging (bv. via capaciteitsbekostiging) die past bij de maatschappelijke verwachtingen;**
- **Maak het mogelijk voor universiteiten om hun capaciteit af te stemmen zodat zowel schaa sprongen voor specifieke universiteiten in hun regio als stabilisatie elders mogelijk worden;**
- **Geef universiteiten zo snel mogelijk de instrumenten en het vertrouwen om zelf te sturen op de aantallen internationale studenten;**
- **Moderniseer de WHW: verminder de regeldruk en geef instellingen ruimte om wendbaar te zijn en sneller in te spelen op actuele behoeften van studenten en samenleving, bijvoorbeeld op het gebied van instellingsaccreditatie, flexibilisering en microcredentials voor professionals.**

3. Behoren tot de kopgroep van kennis- en innovatielanden door te investeren in het groeipad naar 3%

Rutte IV heeft de noodkreet van de universiteiten in 2021 ("Het water staat ons aan de lippen") gehoord en beantwoord met flinke investeringen in de universiteiten. Met extra geld voor onder andere sectorplannen en beurzen voor wetenschappers is er meer rust en ruimte voor wetenschappers gecreëerd (1265 fte extra en meer vaste contracten). Daardoor kunnen wetenschappers weer beter doen wat Nederland van hen vraagt: de hoogste kwaliteit van wetenschap bedrijven, op basis daarvan hoogwaardig onderwijs geven aan het talent van de toekomst en aan de basis staan van (maatschappelijke) innovaties. We zullen het groeipad naar 3% van het bbp voor R&D moeten blijven bewandelen, zodat Nederland competitief kan blijven en haar

strategische autonomie versterkt wordt. Dit is hard nodig om de grote maatschappelijke uitdagingen in nationaal en Europees verband te lijf te gaan. Het is daarom van groot belang dat het volgende kabinet de investeringen via sectorplannen en starters- en stimuleringsbeurzen continueert, de investeringen via het Fonds voor onderzoek en wetenschap structureel maakt, het Groeifonds voortzet, investeert in een goede onderzoeksinfrastructuur en ook op Europees niveau grootschalige investeringen in R&D nastreeft. De universiteiten zullen deze middelen inzetten om het beste talent aan te trekken en te behouden en in hun verschillende expertisegebieden bij de wereldtop te blijven horen.

Concreet betekent dit dat de universiteiten van Nederland het volgende vragen:

- **Continueer het ingezette groeipad richting 3% van het bbp voor R&D door:**
  - De huidige investeringen, met name via beurzen en sectorplannen, te continueren;
  - De huidige investeringen via het Fonds voor onderzoek en wetenschap structureel te maken;
  - Het Nationaal Groeifonds in te zetten op Nederlandse en Europese zwaartepunten en focus aan te brengen op basis van de sectorplannen, het Deltaplan Valorisatie, de kennisagenda van universiteiten en de Nationale Technologiestrategie;
  - In te zetten op ten minste 200 miljard euro voor het Europese R&D-fonds (tiende kaderprogramma KP10).